

Socialdepartementet

Enheten för familj och sociala tjänster

Förslag till höjd gräns för barns och skolungdomars arbetsinkomster i hushåll med ekonomiskt bistånd

Promemorians huvudsakliga innehåll

I promemorian föreslås att beloppsgränsen i 4 kap. 1 a § socialtjänstlagen (2001:453) för barns och skolungdomars arbetsinkomster som får beaktas vid prövningen av rätten till ekonomiskt bistånd höjs, från ett halvt prisbasbelopp till ett prisbasbelopp. Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 juli 2013.

Vidare föreslås att Socialstyrelsen får i uppdrag att informera socialtjänsten om ändringen i bestämmelsen samt följa upp hur bestämmelsen tillämpas.

1 Författningsförslag

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap. 1 a §¹

Följande inkomster ska inte beaktas vid bedömningen av rätten till bistånd enligt 1 §

1. hemmavarande barns inkomster av eget arbete,
2. hemmavarande skolungdomars inkomster av eget arbete, om skolungdomarna är under 21 år.

Till skolgång räknas studier i grundskolan eller gymnasieskolan eller annan jämförlig grundutbildning.

Inkomster som avses i första stycket får dock beaktas vid tillämpning av 1 § till den del de överstiger ett *halvt* prisbasbelopp per kalenderår enligt *lagen* (1962:381) om allmän försäkring.

Inkomster som avses i första stycket får dock beaktas vid tillämpning av 1 § till den del de överstiger ett prisbasbelopp per kalenderår enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2013.

¹ Senaste lydelse 2007:1429.

2 Höjd gräns för barn och skolungdomars arbetsinkomster i hushåll med ekonomiskt bistånd

Promemorians förslag: Vid bedömning av rätten till bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) får hemmavarande barns och hemmavarande skolungdomars inkomster av eget arbete endast beaktas till den del de överstiger ett prisbasbelopp per kalenderår enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken.

Skälen till förslaget

Bakgrund och gällande rätt

Den 1 januari 2008 infördes en ny bestämmelse i 4 kap. socialtjänstlagen (2001:453, SoL) som reglerar hur barns och skolungdomars arbetsinkomster upp till en viss nivå ska hanteras vid prövningen av rätten till ekonomiskt bistånd. Bestämmelsen i 4 kap. 1 a § SoL innebär att vid bedömningen av rätten till bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL får hemmavarande barns och hemmavarande skolungdomars inkomster av eget arbete endast beaktas till den del de överstiger ett halvt prisbasbelopp per kalenderår enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. Syftet med bestämmelsen är bl.a. att stimulera ungdomar i familjer med ekonomiskt bistånd att få kontakt med arbetslivet även under studietiden. Genom arbete vid sidan av studierna ökar ungdomar sina möjligheter att i framtiden kunna försörja sig. (prop. 2007/08:1 UO 9, s. 146).

En övre gräns för hur stora arbetsinkomster ett barn eller en skolungdom alltid ska kunna ha utan att det påverkar biståndsberäkning infördes med motivet att det ekonomiska biståndets funktion som samhällets yttersta skyddsnät ska behållas i så stor utsträckning som möjligt. En gräns på ett halvt prisbasbelopp ansågs vara rimlig då de flesta barns och skolungdomars arbetsinkomster sällan översteg denna nivå (prop. 2007/08:1 UO 9, s. 147). Bestämmelsen syftar till att göra det ekonomiskt lönsamt för dessa barn och skolungdomar att ha egna arbetsinkomster upp till en viss gräns. Denna gräns går under 2012 vid 22 000 kronor efter skatt per kalenderår. I och med grundavdrag motsvarar inkomstgränsen en arbetsinkomst om ca 23 500 kronor före skatt per kalenderår.

Vid prövning av rätten till ekonomiskt bistånd enligt 4 kap.1 SoL räknas inkomster och tillgångar som gemensamma för bl.a. makar och registrerade partner. Socialtjänsten räknar således in hushållets samtliga inkomster innan de bedömer hushållets behov av ekonomiskt bistånd. Bedömningen av barns inkomster är dock annorlunda. Barn kan inte vara underhållsskyldiga gentemot föräldrar eller eventuella syskon. Däremot kan barnens inkomster vid beräkningen av familjens behov av bistånd användas för deras egen försörjning. De kommuner som så önskar har dock möjlighet att avstå också från att använda även dessa högre

inkomster som underlag vid sin biståndsberäkning, t.ex. genom kommunala riktlinjer. (prop. 2007/08:1 UO9, s. 147).

Inkomstprövningen

Vid prövning av rätten till ekonomiskt bistånd utgår i normalfallet socialtjänsten från hushållets ekonomiska situation vid ansöknings-tillfället. För att kunna göra en bedömning av den unges arbetsinkomster, i syfte att tillämpa bestämmelsen, behöver socialtjänsten begära in uppgifter om den unges sammanlagda inkomster, efter avdrag för skatt, från början av kalenderåret fram till ansökningstillfället. Någon avstämning vid årets slut av utbetalt bistånd mot intjänad årsinkomst ska inte göras. Det skulle strida emot de grundläggande principerna för prövning av rätten till ekonomiskt bistånd. Dessutom skulle en sådan avstämning innebära omotiverat höga administrationskostnader (prop. 2007/08:1 UO9, s. 147).

Behovet av en lagändring

Ett av regeringens övergripande mål är att få fler personer i arbete och minska utanförskapet. Ett prioriterat område är därför att göra det mer lönsamt för biståndsmottagare att ta tillfälliga jobb och utöka sin arbetstid. Inom regeringen pågår ett arbete med att ta fram förslag som kan stärka enskildas ekonomiska förutsättningar genom riktade insatser för ekonomiskt utsatta. Inom ramen för detta arbete har ett förslag tagits fram som innebär att gränsen för barns och skolungdomars arbetsinkomster som socialnämnden får beakta vid bedömningen av rätten till ekonomiskt bistånd höjs till ett prisbasbelopp (motsvarar 44 000 kr under 2012). Syftet är att ytterligare stärka lönsamheten av arbete under t.ex. ferierna för barn och skolungdomar i familjer med ekonomiskt bistånd och minskar risken för att barnen och skolungdomarna möter 100-procentiga marginaleffekter. Därmed underlättas möjligheterna att komma in på arbetsmarknaden efter avslutad skolgång.

Förslaget är i linje med det förslag till jobbstimulans som presenterats i Ds 2012:26 Jobbstimulans inom det ekonomiska biståndet m.m. och som är ute på remiss till den 15 oktober 2012 (dnr S2012/4828/FST).

3 Ikraftträdande

Den nya bestämmelsen föreslås träda ikraft den 1 juli 2013. Det innebär att bestämmelsen träder ikraft samtidigt med de ändringar i socialtjänstlagen som föreslås i Ds 2012:26 Jobbstimulans inom det ekonomiska biståndet m.m. Genom att höjningen av gränsen för barns och skolungdomars arbetsinkomster träder i kraft den 1 juli 2013 stärks därmed lönsamheten av arbete för dessa barn och skolungdomar redan under sommarlovet 2013.

Frågan om övergångsbestämmelser

Vid prövning av rätten till ekonomiskt bistånd första halvåret 2013 får beaktas arbetsinkomster överstigande ett halvt prisbasbelopp. Vid bedömning av rätten till ekonomiskt bistånd efter ikraftträdandet får arbetsinkomster överstigande ett prisbasbelopp, intjänade sedan kalenderårets början beaktas. Till följd av detta kan inkomster intjänade under första och andra halvåret 2013 komma att bedömas olika. Ett barn eller skolungdom som intjänat större delen av sina arbetsinkomster redan under första halvåret kan totalt, över kalenderåret sett, få behålla en mindre del av sin arbetsinkomst än de som har sina inkomstperioder fördelade på annat sätt. Det torde dock vara fråga om ett mindre antal personer som har sina inkomster fördelade på detta sätt. Det är dessutom i det stora hela viktigt att reformen får fullt genomslag redan den 1 juli 2013 och att flertalet av de barn och skolungdomar som berörs av det höjda beloppet kan tillgodogöra sig det fullt ut, varför det får accepteras att vissa gynnas något mindre av förslaget än andra. Några övergångsbestämmelser föreslås därför inte..

4 Konsekvenser

Ekonomiska konsekvenser

Det finns inte tillgänglig data för att göra en exakt bedömning av kostnaden för förslaget om att höja gränsen för hemmavarande barns och skolungdomars arbetsinkomster som socialnämnden får beakta vid bedömningen av rätten till ekonomiskt bistånd. Istället har ett antal sammanställningar över tillgänglig data gjorts. Utifrån resultatet av dessa sammanställningar bedöms kostnaderna för den föreslagna reformen uppgå till maximalt 10 miljoner kronor. I enlighet med den kommunala finansieringsprincipen ska kommunsektorn kompenseras för denna tillkommande kostnad.

Uppdraget till Socialstyrelsen, som föreslås nedan, ingår i de ordinarie uppgifter som åligger myndigheten varför några särskilda medel inte behöver anslås för detta.

Konsekvenser för barnet

Förslaget innebär att barn och skolungdomar i biståndshushåll ges rätt att behålla de inkomster de får av eget arbete i högre utsträckning än vad nuvarande bestämmelser garanterar dem. Det betyder att de får chans till att disponera sina inkomster på mer likartat sätt som barn och skolungdomar i familjer utan behov av ekonomiskt bistånd.

Konsekvenser för jämställdheten

Ensamstående kvinnor med barn mottar ekonomiskt bistånd i betydligt högre grad än ensamstående män med barn. Under 2011 hade 23 procent av alla ensamstående mammor ekonomiskt bistånd någon gång under

året, att jämföra med 8 procent av alla ensamstående pappor. Förslaget har därmed särskilt positiva effekter för familjer med barn och skolungdomar där ensamstående kvinnor är ensamförsörjare och biståndsmottagare.

5 Uppföljning

Bedömning: Socialstyrelsen bör få i uppdrag att informera socialtjänsten om ändringen i bestämmelsen i 4 kap. 1 a § socialtjänstlagen samt följa upp hur bestämmelsen tillämpas.

Socialstyrelsen ger ut meddelandeblad, allmänna råd och handböcker med stöd för rättstillämpningen vid handläggning av ärenden i den kommunala socialtjänsten. Socialstyrelsen bör få i uppdrag att informera socialtjänsten om den ändrade bestämmelsen i SoL t.ex. genom ett meddelandeblad. Vidare bör Socialstyrelsen få i uppdrag att följa upp hur kommunerna tillämpar bestämmelsen i 4 kap. 1 § SoL, exempelvis om kommunerna i sina riktlinjer anger att socialnämnden får undanta inkomster över den lagstadgade gränsen på ett prisbasbelopp.

6 Författningskommentar

Tredje stycket ändras så att inkomster som avses i första stycket får beaktas vid tillämpning av 1 § till den del de överstiger ett prisbasbelopp per kalenderår enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken. Den ändrade hänvisningen till socialförsäkringsbalken görs eftersom lagen (1962:381) om allmän försäkring har upphävts och ersatts av balken.